

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2021-16-26K** Rīgā

2021.gada 28.jūnijā

Nr. 6-6/32

[personai K]

*Par valsts nodevas atvieglojumu
piemērošanu daudz bērnu ģimenēm*

Tiesībsargs, pamatojoties uz iesniegumu, uzsāka pārbaudes lietu Nr. 2021-16-26K par vienlīdzīgas attieksmes principa iespējamu pārkāpumu Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumos Nr.1250 “Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā” (turpmāk – MK noteikumi Nr.1250) noteiktajā regulējumā, kas neparedz piemērot daudz bērnu ģimenes atlaidi, ja īpašums tiek mantots.

[1] Iesniegumā norādīts, ka 2019.gada 25.oktobrī iesniedzēja vērsās Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā ar nostiprinājuma lūgumu, lūdzot nostiprināt īpašuma tiesības uz mantoto nekustamo īpašumu, piemērojot daudz bērnu ģimenēm paredzēto atlaidi. 2019.gada 20.novembrī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa pieņēma lēmumu par nostiprinājuma lūguma atstāšanu bez ievērības, jo atbilstoši Noteikumu Nr.1250 13.2.2.apakšpunktam iesniedzējai kā īpašuma 4.šķirtas mantiniecei bija jāsamaksā valsts nodeva 4% apmērā, kā to paredz MK noteikumu Nr.1250 7.³ punkts, nevis 0.5% apmērā. Iesniedzēja pārsūdzēja tiesas lēmumu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijai, kura atstāja negrozītu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu (2020.gada 30.janvāra lēmums lietā Nr.CA-0836-20/16 – turpmāk Rīgas apgabaltiesas lēmums). Iesniedzēja lēmumu pārsūdzēja Augstākās tiesas Senātā, tomēr tas, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464.panta septīto daļu, atteica pieņemt blakus sūdzību par Rīgas apgabaltiesas lēmumu. Iesniedzēja 2020.gada 20.novembrī vērsās Satversmes tiesā par Noteikumu Nr.1250 13.2.2.apakšpunkta atbilstību Satversmes 105.panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam un 7.3 apakšpunkta atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam teikumam (pieteikums Nr. 233/2020). Satversmes tiesa 2020.gada 14.decembrī lēma atteikties ierosināt lietu, jo Iesniedzēja pieteikumā nav sniegusi pietiekamu juridisko pamatojumu.

[2] Iesniedzēja norāda, ka MK noteikumu Nr.1250 normas par atvieglojumu piemērošanu daudz bērnu ģimenēm ir diskriminējošas, jo daudz bērnu vecāki, kuri īpašumu iegūst kā dāvinājumu ir līdzīgos un salīdzināmos apstākļos ar tām daudz bērnu

ģimenēm, kuras īpašumu manto. Satversmes tiesa savu lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu ir pamatojusi ar to, ka iesniedzēja savā pieteikumā tiesai nav sniegusi pietiekamu pamatojumu, kādēļ personu grupas, kuras nekustamo īpašumu iegūst atšķirīgos veidos – dāvinājumā vai mantojot, – būtu salīdzināmas.

[3] Saskaņā ar likuma “Par nodokļiem un nodevām” 1.panta 2.punktu valsts nodeva ir obligāts maksājums valsts budžetā vai pašvaldības budžetā par valsts vai pašvaldības institūcijas veicamo darbību un valsts nodevas mērķis ir personu darbību regulēšana (kontrolēšana, veicināšana, ierobežošana). Valsts, piemērojot nodokļus un nodevas, nodrošina valsts aparāta veiksmīgu darbību un šādas valsts darbības nav uzskatāmas par cilvēka tiesību uz īpašumu pārkāpumu.¹ Tādējādi valsts, piemērojot valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, neierobežo personas tiesības uz nekustamo īpašumu, ja vien nodevu aprēķināšana ir leģitīma, samērīga un nediskriminējoša.

[3.1] Satversmes tiesa ir atzinusi, ka atbilstoši Satversmes 91. pantā ietvertajam vienlīdzības principam likumdevējs nav tiesīgs pieņemt tādu tiesisko regulējumu, kas bez saprātīga pamata pieļautu atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, vai vienādu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos.²

Lai izvērtētu, vai MK noteikumos Nr.1250 noteiktais regulējums pārkāpj tiesiskās vienlīdzības principu³, tiesībsargam vispirms ir jānoskaidro, vai personas, kuras īpašumu iegūst dāvinājuma ceļā, ir salīdzināmas un vai atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos ar personām, kuras īpašumu manto. Ja tiesībsargs konstatēs, ka personas ir salīdzināmas, tālāk var vērtēt, vai atšķirīgā attieksme pret vienādos apstākļos esošām personām ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu un vai šādi attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

[4] Tiesībsargs šajā pārbaudes lietā vērtē, vai personas, kuras īpašumu manto un kuras saskaņā ar Noteikumiem Nr.1250 nesaņem atlaidi, pamatojoties uz daudz bērnu ģimenes statusu, ir vienādos uz savstarpēji salīdzināmos apstākļos ar personām, kuras īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata un šādu atlaidi saņem.

[4.1] Rīgas apgabaltiesas Lēmumā ir norādīts, ka Noteikumu Nr.1250 grozījumu likumprojektā ir sniegts precīzs skaidrojums attiecībā uz samazinātās valsts nodevas likmes noteikšanu daudz bērnu ģimenes vecākiem, nosakot, ka likumdevēja mērķis bija finansiāli atvieglot nekustamā īpašuma iegādi daudz bērnu ģimenēm, proti, samazināt kopējās ar nekustamā īpašuma atsavināšanu saistītās izmaksas, tādējādi atvieglot tāda nekustamā īpašuma iegādi, kas apmierina daudz bērnu ģimeni pēc lielākas dzīvojamās platības⁴. Rīgas apgabaltiesas tiesas kolēģija savā lēmumā ir atzinusi, ka, mantojot

¹ Eiropas Padomes Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.pants nosaka, ka jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz īpašumu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek sabiedrības interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem. Minētie nosacījumi nekādā veidā nedrīkst ierobežot valsts tiesības izdot tādus likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.

² Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 9. punkts.

³ Satversmes tiesas tiesiskās vienlīdzības principa vērtēšanas kritēriji (Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. lietā Nr. 2020-14-01 8. punkts).

⁴ Sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) Ministru kabineta noteikumu projektam „Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumos Nr.1250 „Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā”” 2.sadaļa. Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2017_08/TMAnot_260717_daudzbernu.1619.docx

nekustamo īpašumu, tā ieguvējam nav citu izmaksu, kā vien valsts nodevas samaksa par īpašuma tiesību koroborēšanu. Taču tādā situācijā ir arī personas, kuras īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata un kuras saskaņā ar Noteikumu Nr.1250 5.3., 6., 7.³ un 7.⁴ punktu var saņemt daudz bērnu ģimenei piemēroto valsts nodevas atlaidi.

[4.2] Lai izvērtētu, vai minētās personas ir salīdzināmas, tiesībsargs vērsās Tieslietu ministrijā un Finanšu ministrijā, aicinot sniegt viedokli, vai personas, kuras īpašumu manto un kurām saskaņā ar Noteikumiem Nr.1250 netiek piemērota daudz bērnu ģimenes atlaide, ir vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos ar personām, kuras īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata un šādu atlaidi saņem.

[5] Finanšu ministrija savā atbildē (29.04.2021. Nr. 4.1-37/28/2441) norādīja, ka skaidrojumu par MK noteikumiem Nr.1250 tiesīga sniegt tikai Tieslietu ministrija kā minētā tiesību akta autors⁵. Finanšu ministrija atbilstoši kompetencei var sniegt tikai viedokli par nozaru ministrijas izstrādātajā tiesiskā regulējumā noteiktās konkrētās valsts nodevas atbilstību likuma "Par nodokļiem un nodevām" noteiktajiem valsts nodevu sistēmas pamatprincipiem. Finanšu ministrija norāda, ka tā nav konstatējusi valsts nodevu sistēmas pamatprincipu neievērošanu MK noteikumos Nr.1250 paredzētās valsts nodevas noteikšanā. Jo valsts nodevas objekts – par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā – ir noteikts Zemesgrāmatu likuma 106.panta otrajā daļā⁶, uz kuras pamata ir izdoti minētie noteikumi⁷, nosakot valsts nodevas apmēru par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā un samaksas kārtību, kā arī atbrīvojumus no valsts nodevas samaksas⁸. Tāpat šāds maksājums par valsts institūcijas veicamo darbību – īpašumu tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā – atbilst valsts nodevas mērķim un būtībai⁹, kā arī Tieslietu ministrija tiesību akta projektā bija sniegusi izvērstu pamatojumu valsts nodevas atvieglojumam, kas piemērojams daudz bērnu ģimenēm¹⁰.

[6] Tieslietu ministrija savā atbildē tiesībsargam (05.05.2021 Nr.1-17/2006) norādīja, ka Zemesgrāmatas valsts nodevai piemīt nodokļa pazīmes, un tā cita starpā pilda fiskālo funkciju, lai segtu valstij radušos izdevumus, kas saistīti ar valsts pamatfunkciju – nodrošināt valsts ekonomisko attīstību kopumā – nodrošināšanu. Nodokļu tiesību jomai ir raksturīga zināma likumdevēja rīcības brīvība¹¹. Tāpat valsts nodevai nav jābūt obligāti saistītai ar konkrētā pakalpojuma izmaksām.

[6.1] Attiecīgi Ministru kabinets tam dotā deleģējuma ietvaros ir izšķīries par no vispārējā regulējuma (2% īpašuma atsavināšanai uz pirkuma līguma vai tiesas lēmuma pamata, 3% īpašuma atsavināšanai uz dāvinājuma līguma pamata) atšķirīgas valsts nodevas par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā likmes noteikšanu daudz bērnu

⁵ Ministru kabineta 2009.gada 7.aprīļa noteikumu Nr.300 "Ministru kabineta kārtības rullis" 216.punkts: "Ja nepieciešams, skaidrojumu par Ministru kabineta izdoto tiesību aktu sniedz attiecīgā tiesību akta projekta iesniedzējs". Saskaņā ar Ministru kabineta 2017.gada 16.augusta noteikumu Nr.474 "Tieslietu ministrijas nolikums" 4.1.1.apakšpunktu Tieslietu ministrija izstrādā, organizē un koordinē politiku civiltiesību, kā arī procesuālo tiesību jomā.

⁶ Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 10.panta pirmo daļu viens no nodevu sistēmas pamatprincipiem – valsts nodevu objekts nosakāms likumā

⁷ Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 10.panta pirmo daļu viens no valsts nodevu sistēmas pamatprincipiem – valsts nodevas piemēro arī ar Ministru kabineta noteikumiem, ja likums paredz šādu deleģējumu Ministru kabinetam

⁸ Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 10.panta otro daļu viens no valsts nodevu sistēmas pamatprincipiem – Ministru kabineta noteikumos paredz nodevas maksāšanas kārtību, likmes, atvieglojumus, atbrīvojumus un atsevišķos gadījumos arī atmaksas kārtību

⁹ Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 2.punkts.

¹⁰ Skatīt http://tap.mk.gov.lv/doc/2017_08/TMAnot_260717_daudzbernu.1619.docx un http://tap.mk.gov.lv/doc/2020_12/TMAnot_231120_vn.2282.docx

¹¹ Satversmes tiesas 2008. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-23-01 11. punkts.

ģimenēm. Normas mērķis ir finansiāli atvieglot nekustamā īpašuma iegādi daudz bērnu ģimenēm, samazinot kopējās ar nekustamā īpašuma atsavināšanu saistītās izmaksas, tādējādi atvieglot tādā nekustamā īpašuma iegādi, kas apmierina daudz bērnu ģimenes vajadzību pēc lielākas dzīvojamās platības.

[6.2] Tieslietu ministrijai ieskatā izdalīt dāvinājuma līgumus, lai arī tas ir bezatlīdzības atsavināšanas līgums, no pārējiem atsavināšanas darījumiem konkrētajā gadījumā nav pamata, ņemot vērā Civillikumā noteiktās prasības šādu darījumu formai, saturam un būtībai. Proti, atsavināšanas darījumi ir ikdienas, standarta situāciju darījumi un tā ir personu izvēle - slēgt vai neslēgt attiecīgo darījumu. Tādējādi atsavināšanas darījumi ir vairāku pušu savstarpēji darījumi, kuros izsakāma pušu skaidri pausta griba attiecīgo īpašumu atsavināt un iegūt – tātad svarīga ir pušu savstarpējā vienošanās. Tāpat normatīvie akti skaidri definē šādu līgumu atcelšanas, atsaukšanas, apstrīdēšanas iespēju, piemēram, Civillikuma 1919.-1924. pants attiecībā uz dāvinājumiem. Tāpat norādāms, ka nekustamā īpašuma atsavināšanas darījuma iekšējie trūkumi ir šķērslis atsavinājumam. Nekustamā īpašuma atsavināšanas darījuma iekšējie trūkumi dod iespēju atsavinātājam celt prasību par atsavinātā nekustamā īpašuma atprasīšanu, restitūcijas prasību vai prasību par netaisni iegūtās mantas vērtības atdošanu. Tādējādi atsavināšanas darījumi ir darījumi, kas vērsti uz īpašuma nodošanu, un kuru spēkā esamībai normatīvie akti paredz konkrētus nosacījumus, bez kuru iestāšanās tie nav spēkā vai var tikt atzīti par tādiem neesošiem.

[6.3] Tieslietu ministrija norāda, ka mantošana nav apskatāma kā nekustamā īpašuma atsavināšana saistību tiesību izpratnē. Mantojuma tiesības neregulē ikdienas un standarta situācijas, bet gan tas ir īpašs, no vispārējā regulējuma izdalīts institūts. Proti, mirušajam piederējušo aktīvu un pasīvu pāreja, tajā skaitā, īpašumu tiesību pāreja Civillikumā neregulēta Mantojuma tiesību daļā, savukārt dāvinājuma līguma nosacījumi iekļauti Civillikuma Saistību tiesību daļā, līdz ar to šie divi ir atšķirīgi īpašumu tiesību pārejas veidi. Mantojuma tiesības ir tiesības ne tikai iegūt mantojuma atstājēja mantu, gan fizisku, gan tiesību veidā, bet arī mantojuma atstājēja tiesības izteikt savu pēdējo gribu. Ar mantojuma tiesību palīdzību mantojuma atstājēja īpašums, viņa mantiskās tiesības un pienākumi kļūst par nemainīgu mantinieku īpašumu, ar to pašu saglabājot nesaraucamu saikni starp ļaužu paaudzēm un nostiprinot pilsoņu privātpašumu. Mantojuma tiesības iegūst īpašu vērtību, jo mantošana netieši veicina un sekmē stabilizāciju un tiesiskās aprites attīstību, ievērojot šī institūta mērķi - civiltiesiskā apgrozījuma un pēctecības nodrošināšanu, lai mantojuma atstājējam piederējušo mantu atgrieztu civiltiesiskajā aprītē. Tādējādi mantojuma tiesības nekādā veidā nav un nevar tikt salīdzināmas ar atsavināšanas darījumiem, kas neregulēti Civillikuma Saistību tiesību daļā. Ievērojot minēto, likumdevējs mantošanas gadījumiem noteicis citu kārtību, kā nosakāma valsts nodevas likme par īpašumu tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, kas pamatota uz to, ka persona ieguvusi īpašumu, iestājoties citiem tiesiskiem apstākļiem, kas nav salīdzināmi ar atsavināšanas darījumiem. Minēto apsvērumu dēļ Tieslietu ministrijai ieskatā personas, kuras īpašumu manto un kurām saskaņā ar Noteikumiem Nr. 1250 netiek piemērota daudz bērnu ģimenes atlaide, nav vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos ar personām, kuras īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata un šādu atlaidi saņem.

[6.4] Civillikumā noteikts, ka mantojuma atstājēja radnieki manto zināmā kārtībā, kas pamatota pa daļai uz radniecības veidu, pa daļai uz tās pakāpju tuvumu.¹² Proti,

¹² Civillikuma 403. pants.

Civillikumā tiek izdalītas četras likumisko mantinieku šķiras saskaņā ar Civillikuma 404. pantu: 1) pirmā šķirā manto, bez pakāpju tuvuma izšķirības, visi tie mantojuma atstājēja lejupeņjie, starp kuriem, no vienas puses, un mantojuma atstājēju, no otras puses, nav citu lejupeņjo, kam būtu tiesība mantot; 2) otrā šķirā manto mantojuma atstājēja pēc pakāpes tuvākie augšupējie, kā arī mantojuma atstājēja īstie brāļi un māsas un pirms viņa mirušo īsto brāļu un māsu bērni; 3) trešā šķirā manto mantojuma atstājēja pusbrāļi un pusbērnus un pirms viņa mirušo pusbrāļu un pusbērnus; 4) ceturta šķirā manto pārējie pēc pakāpes tuvākie sāņu radnieki, neizšķirot pilnīgo radniecību no nepilnīgās. Atbilstoši Civillikumā noteiktajam citas personas, kas nav laulātais vai radnieks kādā no šķirām, var mantot tikai tad, ja mantojuma atstājējs testamentā vai mantojuma līgumā novēlējis savu mantu šīm personām. Līdz ar to Civillikumā paredzēts atšķirīgs regulējums atkarībā no personas statusa pret mantojuma atstājēju, t. i., vai persona ir laulātais, radnieks (ģimenes loceklis) vai cita veida personiskās vai līgumiskās attiecībās esoša cita persona. Valsts nodevu likmju apmēri ir noteikti, ņemot vērā Civillikumā iekļauto likumiskās mantošanas kārtību. Tādējādi nodevu likmes ir mazākas, ja persona atrodas laulībā vai tuvākā radniecības pakāpē ar mantojuma atstājēju. Savukārt likmes ir lielākas, ja personu ar mantojuma atstājēju saista cita veida attiecības.

[6.5] Tieslietu ministrija norāda, ka valsts nodevas par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, pamatojoties uz mantojuma apliecību, likmes paredz atvieglotu kārtību tieši vadoties no Civillikumā noteiktās mantošanas šķiras, ievērojot radniecības veidu un tās pakāpju tuvumu, un cita veida atvieglojumi, arī ievērojot šo nodevu likmes un to ietekmi uz valsts budžetu, nav paredzēti. Šāda regulējuma noteikšana izjauktu līdzsvaru starp līdz šīm noteiktajām valsts nodevas par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā likmēm un tādējādi nesasniegtu mērķi, ar kādu tās noteiktas.

[6.6] Tāpēc, ņemot vērā atšķirīgo īpašuma tiesību nostiprināšanas pamatu un ievērojot atsavināšanas darījumu un mantošanas tiesību atšķirības, Tieslietu ministrijas ieskatā daudzbērnu vecāki, kuri īpašumu iegūst kā dāvinājumu, nav un nevar būt līdzīgos un salīdzināmos apstākļos ar tām daudzbērnu ģimenēm, kuras īpašumu manto. Attiecīgi uzskatāms, ka starp šīm personām, kuras īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata, un personām, kuras īpašumu manto, atšķirīgais īpašuma tiesību nostiprināšanas pamats ir atbilstošs un pietiekams, lai atšķirīgi piemērotu noteikumus par valsts nodevas atlaidi daudzbērnu ģimenei.

[7] Tiesībsargs pievienojas Tieslietu ministrijas viedoklim un piekrīt, ka personas, kuras iegūst īpašumu to atsavinot uz dāvinājuma līguma pamata nav salīdzināms ar personām, kuras īpašumu iegūst mantojot.

[7.1] Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tas, ka personu grupas ir salīdzināmas pēc atsevišķiem kritērijiem, pats par sevi nenozīmē, ka visas personas atrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Šo personu grupām var piemist būtiskas atšķirīgas pazīmes, kas liedz šīs grupas salīdzināt¹³. Iesniedzējas gadījumā personām, kuras īpašumu iegūst uz dāvinājuma līguma pamata, un personām, kuras īpašumu manto, atšķiras īpašuma tiesību nostiprināšanas pamats. Nekustamā īpašuma iegūšanas veidus regulē Civillikuma trešā daļa - Lietu tiesības un ceturta daļa – Saistību tiesības, savukārt mantojuma tiesības regulē Civillikuma otrā daļa – Mantojuma tiesības. Saskaņā ar Civillikuma 382.pantu mantojums ir kopība, kurā ietilpst visa kustamā un nekustamā manta, kā arī citiem atdodamās tiesības un saistības, kas mirušam vai par mirušu

¹³ Satversmes tiesas 2016. gada 21.aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-21-01 14.2 punkts.

izsludinātam piederējušas viņa patiesās vai tiesiski pieņemamās nāves laikā. Savukārt Civillikuma 383.pants nosaka, ka mantojums ir juridiska persona, bet šī likuma 384.pants nosaka, ka tiesību iestāties mirušā mantisko attiecību kopībā sauc par mantojuma tiesību un personu, kam pieder tāda tiesība, sauc par mantinieku. Tieši atšķirīgais īpašuma iegūšanas pamats – dāvinājuma gadījumā tas ir atsavinājuma līgums, savukārt mantota īpašuma gadījumā tas ir mantojums kā īpašumu un saistību kopums, ko iegūst citas personas nāves gadījumā, – ir būtiska atšķirība, kas liedz minētās personu grupas salīdzināt.

[7.2] Tiesībsargs vēlas vērst uzmanību, ka Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) šī gada maijā ir sniegusi viedokli, ka mantojuma aplikšana ar nodokļiem var būt nozīmīgs rīks, lai risinātu nevienlīdzības problēmu, jo īpaši saistībā ar ilgstoši augstiem labklājības nevienlīdzības rādītājiem. Tādējādi OECD aicina tās dalībvalstis nevienlīdzību starp iedzīvotājiem mazināt ar augstāku mantojuma nodokli¹⁴. Šobrīd Latvijā netiek piemērots mantojuma nodoklis, taču, kā to ir arī norādījusi Tieslietu ministrija¹⁵, no nodokļu teorijas viedokļa ir pieļaujams, ka nodeva var sasniegt vairākus mērķus, tai skaitā daļēji aizstāt nodokli, kas valstī nav ieviests. Tiesībsarga ieskatā pašreizējais regulējums, kas paredz atšķirīgu nodevu par īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, pamatojoties uz mantojuma apliecību, atkarībā no personas statusa pret mantojuma atstājēju, ir samērīgs un atbilst tiesiskās vienlīdzības principam, jo paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras neatrodas vienādos apstākļos. Regulējums, kas pieļautu nodevas apmēra samazinājumu, pamatojoties uz kritērijiem, kas nav saistīti ar personas attiecībām ar mantojuma atstājēju, varētu pārkāpt tiesiskās vienlīdzības principu, jo pieļautu, ka personas, kurām ir juridiski (caur laulību vai radniecību) vai faktiski (testamentārajiem vai līgumiskajiem mantiniekiem) ir tuvāka saikne ar mantojuma atstājēju, būtu jāmaksā lielāka nodeva, nekā personām, kurām šāda saikne ir attālāka.

Ar šo atzinumu pārbaudes lietu pabeidzu, nekonstatējot vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumu Nr.1250 “Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā” 13.2.2.apakšpunktā.

Tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

¹⁴ OECD: Inheritance, estate and gift taxes could play a stronger role in addressing inequality and improving public finances. 11/05/2021 Pieejams: <https://www.oecd.org/tax/inheritance-estate-and-gift-taxes-could-play-a-stronger-role-in-addressing-inequality-and-improving-public-finances.htm>

¹⁵ Tieslietu ministrijas 05.05.2021 atbilde tiesībsargam Nr.1-17/2006.